

Warszawa, dnia 4 listopada 2019 r.

dr hab. Przemysław Litwiniuk
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie
Wydział Ekonomiczny
Zakład Finansów Publicznych i Prawa

Recenzja rozprawy doktorskiej
pt. *Podstawy normatywne nowej regulacji rynku rolnego w Unii Europejskiej*
przygotowanej przez mgr Wiktorię Osdobę
pod opieką promotora prof. dr. hab. Pawła Czechowskiego

1. Podstawa prawna i cel recenzji

Przedmiotem niniejszej recenzji jest rozprawa doktorska przygotowana przez panią mgr Wiktorię Osdobę, której nadano tytuł: *Podstawy normatywne nowej regulacji rynku rolnego w Unii Europejskiej*.

Celem niniejszej recenzji jest stosownie do treści art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789, ze zm.) w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 ze zm.) zweryfikowanie czy recenzowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz czy wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Wybór tematu rozprawy

Temat pracy dotyczy materii o dużej doniosłości dla europejskiego, jak i polskiego prawa rolnego. Z funkcjonowaniem rynków rolnych wiążą się ściśle zagadnienia specyfiki i znaczenia społeczno-gospodarczego produkcji rolnej oraz dopuszczalnych prawnie i ekonomicznie uzasadnionych form działań protekcyjnych oraz interwencyjnych Unii Europejskiej oraz państw członkowskich, wpływających na sytuację zarówno producentów rolnych, pośredników w obrocie, jak i konsumentów produktów rolnych.

Organizacja rynku rolnego jako element Wspólnej Polityki Rolnej swoje zasadnicze oparcie znajduje w regulacjach na poziomie pierwotnego prawodawstwa Unii Europejskiej, z rozwinięciem w prawie pochodnym, w którym określono podstawowe elementy normatywne organizacji tego rynku.

Funkcjonowanie jednolitego rynku rolnego w Unii Europejskiej stanowi atrakcyjne z punktu widzenia nauki prawa zagadnienie. W swoisty sposób obrazuje proces rozwoju prawa rolnego i żywnościowego na poziomie unijnym, jak i krajowym. Analiza zagadnień regulacji rynkowych, stanowiących ważny element Wspólnej Polityki Rolnej, wymaga bowiem właściwego uchwycenia zmian zachodzących w materii normatywnej w dość szerokim spektrum, w tym obejmującym zagadnienia ustrojowo-instytucjonalne na poziomie ustawodawstw krajowych. Ten ostatni aspekt wydaje się być wyjątkowo aktualny w odniesieniu do zmian w otoczeniu instytucjonalnym polskiego rolnictwa, które w założeniu służyć miały racjonalizacji procedur i usprawnieniu funkcjonowania agend interwencyjnych i płatniczych (Agencji Rynku Rolnego oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), a także tej, której działalność miała oddziaływać na przekształcenia strukturalne w polskim rolnictwie (Agencja Nieruchomości Rolnych).

Biorąc pod uwagę powyższe spostrzeżenia, docenić należy wybór tematu dokonany przez autorkę i zaakceptowany przez Radę Naukową Instytutu, jako wyjątkowo atrakcyjnego pod względem naukowym, wymagającego holistycznego i interdyscyplinarnego podejścia. Temat pracy zdeterminował również konieczność uzupełniania wywodów dotyczących aspektów normatywnych danymi o charakterze ekonomicznym, co również dodatkowo świadczy o wartości naukowej pracy.

3. Konstrukcja pracy oraz ocena formalna pracy

Rozprawa składa się ze streszczenia, spisu treści, wykazu skrótów, wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu rysunków oraz spisu tabel oraz streszczenia w języku angielskim. Maszynopis liczy 266 stron. Przyjęta konstrukcja pracy pozwoliła na uporządkowanie wyводу i dokonanie podziału rozważań zawartych w pracy, kolejno na: kwestie systemowe w zakresie funkcjonowania europejskiego rynku rolnego oraz rynków krajowych, kwestie *stricte* instytucjonalne krajowego rynku

rolnego oraz prezentację uwarunkowań międzynarodowych, wykraczających poza problematykę wewnątrzunijną, związanych ze skutkami aktów publicznego prawa międzynarodowego, w tym ich wpływu na jednolity rynek rolny. Rozdziały podzielone zostały na mniejsze jednostki redakcyjne, co pozwoliło autorce na logiczne i przejrzyste zaprezentowanie analizowanej materii.

Pracę otwiera wstęp, który przybliży czytelnikowi kluczowe dla tematyki pracy zagadnienia merytoryczne oraz wskazuje główne zagadnienia poddane analizie w kolejnych rozdziałach.

Pierwszy z rozdziałów rozprawy został zatytułowany „Podstawy regulacji rynków rolnych w Unii Europejskiej oraz wpływ regulacji unijnych na regulacje w Polsce”. Pomimo tak określonego tytułu, w treści rozdziału nim opatrzonego, Autorka jedynie pobieżnie odniosła się do wpływu regulacji unijnych na polskie prawodawstwo, skupiając się w znacznym stopniu na rysie historycznym kształtowania się *acquis communautaire* w szerokim kontekście Wspólnej Polityki Rolnej oraz problematyki rynków rolnych. W ramach kolejnych podrozdziałów w sposób wyczerpujący przedstawione zostały poszczególne etapy ewolucji polityki rolnej Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem jej rynkowych aspektów. W tym zakresie Autorce udało się ukazać kluczowe zagadnienia unijnej polityki rynku produktów rolnych, począwszy od *stricte* branżowego ujęcia, przez stopniowe przechodzenie od jego wertykalnej reglamentacji, aż do ujęcia horyzontalnego. Autorka słusznie zogniskowała swoje rozważania wokół zagadnień najważniejszych dla prezentowanej materii, tj. dochodowości gospodarstw rolnych, jakości wytwarzanych produktów rolnych i ich bezpieczeństwa, ochrony środowiska naturalnego i ekologii, funkcjonowania jednolitego rynku rolnego w aspekcie jego międzynarodowego otoczenia, czy też wreszcie kwestii dotyczących skuteczności działań interwencyjnych. Nie można jednak nie wspomnieć o pewnych uchybieniach, za które uznać można nie dość rzetelne zobrazowanie wpływu prawa unijnego na regulacje krajowe, do czego niezbędne byłoby dokonanie bardziej szczegółowej analizy normatywnej. Rozważania poczynione w tym zakresie mają bowiem charakter ogólny i są dość lakoniczne. Brak w tym przedmiocie wyraźnego podejścia dogmatycznego, a tym samym analizy konkretnych regulacji (szczególnie krajowych), do przeprowadzania której zobowiązuje tytuł rozdziału.

Nie sposób oprzeć się wrażeniu, że w znacznej mierze zamierzenia, które Autorka powinna zrealizować w ramach pierwszego rozdziału, dopełniły się w rozdziale drugim pracy. Rozdział ten zatytułowany „Regulacje polskie stanowiące uzupełnienie regulacji europejskich dotyczące rynków rolnych” omawia kwestie oddziaływania prawa unijnego na polskie regulacje normujące funkcjonowanie rynków rolnych, w tym rozwój ustawodawstwa krajowego w związku z akcesją Polski w struktury Unii Europejskiej (częściowo również z uwzględnieniem okresu przedakcesyjnego). Traktuje również o wpływie kolejnych reform rolnych w zakresie organizacji wspólnego rynku rolnego na ustawodawstwo krajowe. W sposób sprawny Autorka zaprezentowała właściwe regulacje unijne i odniosła je do polskiego ustawodawstwa, wskazując na aberracje w procesie implementacji *acquis communautaire* do krajowego porządku prawnego, takie jak bezpośrednie powielanie regulacji unijnych, czy też sprzeczność wprowadzanych regulacji z prawem UE.

Poprawne i umiejętne zastosowanie przez Autorkę metody formalno-dogmatycznej oraz historycznoprawnej skutkowało rzetelnym zobrazowaniem procesu stopniowego przenikania prawa unijnego do polskich regulacji normujących funkcjonowanie rynków rolnych oraz jego oddziaływania na prowadzenie działalności rolniczej w ramach tzw. rolnictwa ekologicznego, funkcjonowania grup producentów rolnych czy w kontekście problematyki absorpcji przez rolników środków pochodzących z funduszy unijnych. W tym aspekcie Autorka słusznie podjęła dość udaną próbę zarysowania tła instytucjonalnego obrazującego aspekty organizacyjne i kompetencyjne polskiej administracji rolnej oraz jej przeobrażenia. Cenne są również liczne uwagi odnośnie do roli mechanizmów interwencyjnych oraz protekcjonistycznych na unijnych i krajowych rynkach rolnych i ich oddziaływania na sektor rolny. Warto też zauważyć, iż w omawianym rozdziale zinwentaryzowane zostały mechanizmy wsparcia krajowego rynku rolnego poprzez scharakteryzowanie instrumentów przewidzianych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Pozytywnie należy również ocenić dokonaną identyfikację problemów, z którymi borykają się poszczególne rynki, zwłaszcza że dokonana w tym zakresie analiza przeprowadzona została w szerokim społeczno-gospodarczym ujęciu.

Rozdział trzeci pracy pod tytułem „Rola krajowych agencji interwencyjnych w procesie kształtowania rynku rolnego” omawia kwestie instytucjonalnych uwarunkowań funkcjonowania rynków rolnych w Polsce. Rozdział podzielony został na mniejsze jednostki redakcyjne, których wyodrębnienie porządkuje ujętą w nim materię, przy czym znamienne jest przyjęcie przez Autorkę w swych rozważaniach jako cezury czasowej momentu powstania (01.09.2017) Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR). Zabieg ten jest uzasadniony, gdyż pod względem ustrojowym powstanie tego podmiotu stanowi bogatą w problematykę naukową materię, a ponadto ubogaca rozprawę o walor nowości. Jednak, moim zdaniem, Autorka powinna rozważyć przyjęcie w pierwszej kolejności zasadniczego podziału na okres poprzedzający udział Polski w jednolitym europejskim rynku rolnym (do 30.04.2004) oraz następujący po nim okres podporządkowania krajowych rynków rolnych założeniom i regułom Wspólnej Polityki Rolnej. Dopiero w ramach tego ostatniego okresu należało rozważyć przyjęcie podziału prezentowanej materii na okres poprzedzający powstanie KOWR oraz okres następujący po zniesieniu Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych, w tym przejęcie przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zadań jedynej agencji płatniczej. W tym miejscu godzi się również wskazać na wątpliwości co do możliwości uznania za istotny mechanizm interwencjonizmu państwowego w gospodarce żywnościowej, procesu kształtowania ustroju rolnego, zwłaszcza że pojęcie to Autorka rozumie i prezentuje w wąskim jego znaczeniu, przyjętym w aktualnym polskim ustawodawstwie. To bowiem ogranicza się w tym zakresie do regulowania kwestii struktury obszarowej gospodarstw rolnych oraz kwalifikacji rolniczych osób prowadzących gospodarstwa rolne lub nabywających grunty rolne. Sama Autorka stwierdza bowiem, iż wpływ Agencji Nieruchomości Rolnych, jako podmiotu odpowiedzialnego za kształtowanie (tak rozumianego) ustroju rolnego, na rynek rolny miał charakter jedynie pośredni. Problem z właściwym ukazaniem tej kwestii może więc wynikać z podjętej przez Autorkę próby zbyt bezpośredniego, a przez to zbyt uproszczonego, „przełożenia” działalności Agencji Nieruchomości Rolnych na sferę gospodarki żywnościowej i rynku rolnego.

Powyższe krytyczne uwagi nie umniejszają jednak niewątpliwego waloru naukowego dalszych wywodów Autorki odnoszących się do roli i zadań Agencji Rynku Rolnego oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako podmiotów publicznych oddziałujących na krajowy rynek rolny. Godzi się także docenić umiejętne ukazanie umiejscowienia poszczególnych podmiotów w aparacie szeroko rozumianej administracji publicznej.

Ostatni z rozdziałów, zdecydowanie najlepszy w rozprawie, zatytułowany „Regulacje międzynarodowe dotyczące rynków rolnych” poświęcony został kwestiom wpływu umów międzynarodowych na funkcjonowanie jednolitego rynku rolnego. Rozdział ten otwierają ważne uwagi w przedmiocie oddziaływania globalnych powiązań gospodarczych na politykę Unii Europejskiej, w tym wpływu Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu (GATT). Problematyce GATT, a szczególnie postanowieniom Rundy Urugwajskiej, której zwieńczeniem było podpisanie Aktu Końcowego, będącego katalizatorem procesu harmonizacji polityki oraz zasad handlowych UE z państwami trzecimi, poświęcone zostały dwa podrozdziały. W ramach tych jednostek redakcyjnych w sposób syntetyczny ukazano wpływ GATT na proces sektorowej liberalizacji handlu międzynarodowego z udziałem Unii Europejskiej, w tym na handel artykułami rolnymi, a zwłaszcza na reformę w zakresie ochrony unijnych rynków rolnych. Szczególną uwagę Autorka poświęciła skutkom, które w zakresie międzynarodowego obrotu produktami rolnymi wywołał Akt Końcowy Rundy Urugwajskiej oraz powstanie Światowej Organizacji Handlu. Zastosowane podejście badawcze umożliwiło zaprezentowanie zmian założeń, leżących u podstaw Wspólnej Polityki Rolnej, a więc *de facto* reform funkcjonowania jednolitego rynku rolnego. Autorce udało się ukazać swoiste „wprzęgnięcie” unijnych rynków rolnych w struktury WTO. Ponadto, Autorka dokonała sensownej analizy prawnej uczestnictwa Unii Europejskiej w strukturach organizacji międzynarodowych oraz zakresu jej związania regulacjami prawa międzynarodowego, w tym m. in. porozumieniem w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych. W kontekście powyższego poruszona została kwestia statusu prawnego Unii Europejskiej, jako organizacji międzynarodowej, która uczestniczy w GATT i stoi jednocześnie na straży wypełniania

przez poszczególne państwa członkowskie, będące stronami tego porozumienia, wynikających z niego zobowiązań.

Uwagę zwraca również pogłębiona analiza wpływu GATT na kształtowanie się, organizację i ochronę rynków rolnych w Polsce, czemu poświęcona została jedna z jednostek redakcyjnych (2.4). W tym temacie Autorka skrupulatnie ukazała wpływ GATT na stopniową harmonizację warunków funkcjonowania polskich rynków rolnych z rynkami unijnymi, w tym głównie w zakresie problematyki ochrony rynku krajowego i podstaw prawnych dla podejmowanych działań interwencyjnych. Przedstawiono uwarunkowania i skutki realizacji przez polskie władze zobowiązań wynikających z GATT oraz ich polityki liberalizacji uregulowań, dotyczących funkcjonowania rynków rolnych, zgodnie z postanowieniami Układu Europejskiego. Ukazany został również wpływ Rundy Urugwajskiej GATT na poszczególne rynki rolne w Polsce z przywołaniem konkretnych mechanizmów, służących ich regulacji oraz danymi liczbowymi w tym przedmiocie.

Niewątpliwym atutem rozprawy, w zakresie badań nad międzynarodowymi uwarunkowaniami gospodarczymi, oddziałyującymi na europejskie rynki rolne, jest przeprowadzona przez Autorkę analiza projektowanego Transatlantyckiego Partnerstwa Handlowego i Inwestycji (TTIP), obejmująca również wpływ tego porozumienia na polską gospodarkę i rolnictwo. Formułowane przez Autorkę dobrze umotywowane wnioski przekonująco prognozują wpływ tego porozumienia na jednolity rynek rolny oraz poszczególne rynki rolne. Podkreślić należy, iż Autorka w sposób umiejętny zogniskowała swoje rozważania w zakresie TTIP na kwestiach kluczowych dla przyszłego oddziaływania tego porozumienia na europejskie, w tym polskie, rolnictwo, dotykając tak ważkich kwestii jak zagadnienia fitosanitarne, dobrostan zwierząt czy ochrona konsumentów oraz identyfikując ryzyka w tych obszarach. Cenne w tym zakresie są zwłaszcza krytyczne uwagi Autorki odnośnie do wpływu TTIP na europejski rynek rolny. Docenić należy również podjętą próbę szczegółowego przedstawienia uwarunkowań prawnych oraz instytucjonalnych w zakresie aktualnego funkcjonowania amerykańskiego rynku rolnego.

Kolejnym istotnym wątkiem, który został podjęty w rozprawie, jest kwestia wpływu Kompleksowej Umowy Gospodarczo-Handlowej UE z Kanadą (CETA) na funkcjonowanie europejskich rynków rolnych, na zawarcie której wyraził zgodę Parlament Europejski i która tymczasowo weszła w życie. Autorka słusznie zwróciła uwagę na wyjątkową specyfikę prawną tego aktu, jako najszerzej umowy handlowej zawartej przez Unię Europejską z krajami trzecimi, która w założeniu ma służyć liberalizacji wymiany handlowej pomiędzy UE a Kanadą. Liczne przywołane dane o charakterze makroekonomicznym uzupełniają analizę mechanizmów (w tym również mechanizmów normatywnych), kształtujących relacje gospodarcze pomiędzy stronami umowy. Przede wszystkim jednak Autorka słusznie zwróciła uwagę na specyfikę uregulowania przez CETA kwestii obrotu towarami rolnymi. Aspekt ten jest wyjątkowo istotny biorąc pod uwagę, iż umowa ta przyczyni się do zniesienia ceł eksportowych, w rezultacie czego ponad 90% produktów rolnych trafiać będzie z Unii Europejskiej na rynek kanadyjski bez ww. obostrzeń. Nie brak jednak przy tym uwag krytycznych Autorki w zakresie spodziewanego oddziaływania CETA na europejski rynek rolny, ale również na europejskie rolnictwo. W tej mierze, podobnie zresztą jak w przypadku TTIP, przedstawione zostały uzasadnione obawy co do wpływu CETA na bezpieczeństwo żywnościowe w Unii Europejskiej. Autorka za zagrożenia uznaje przede wszystkim napływ żywności, która w obecnych uwarunkowaniach prawnych nie znalazłaby się na rynku europejskim ze względu na obostrzenia fitosanitarne, w tym żywności GMO oraz żywności produkowanej na skalę przemysłową. Słusznie wskazano, iż zwiększenie podaży żywności tańszej na rynku europejskim w sposób negatywny może odbić się na sytuacji ekonomicznej producentów unijnych. Wskazane również zostały niewątpliwie pozytywne strony CETA, takie jak szerszy dostęp unijnych produktów rolnych do rynku kanadyjskiego oraz zachowanie ochrony tych produktów, w tym oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia, czy utrzymanie protekcjonizmu w odniesieniu do szczególnie wrażliwych towarów dla unijnego sektora rolnego.

Pracę wieńczy zakończenie. W tej części zawarto kompilację najważniejszych tez i postulatów, które przedstawione i uzasadnione zostały w głównej części rozprawy. Potwierdzono przy tym trafność przyjętych na wstępie hipotez badawczych. Autorka

sformułowała szereg wniosków *de lege lata*, a za szczególnie istotne uznać należy te, które odnoszą się do uwarunkowań funkcjonowania polskich rolników na jednolitym rynku rolnym. Trafnie odniesiono się też do procesu dostosowywania ustawodawstwa krajowego do prawa unijnego i wieloaspektowego braku koherentności obu tych systemów.

Sformułowane w zakończeniu wnioski *de lege ferenda* uznać należy za wartościowe wskazówki, które mogą posłużyć prawodawcy w dalszym procesie harmonizacji polskiego prawa z prawem unijnym. Ciekawym przykładem takich uwag są postulaty odnośnie do relacji rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków rolnych.

Bibliografia została przygotowana zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami pracy naukowej. Obejmuje wykaz aktów prawnych, wykaz literatury, orzecznictwo oraz wykaz stron internetowych. Przyjęty podział źródeł, które wykorzystane zostały w pracy jest logiczny, czytelny i nie budzi zastrzeżeń. Autorka w sporządzonym wykazie literatury zebrała łącznie ponad 300 pozycji naukowych, na który składają się pozycje książkowe oraz artykuły w pracach zbiorowych, jak i artykuły z czasopism naukowych. Zastosowane opisy bibliograficzne sporządzone zostały prawidłowo, choć widoczny jest brak konsekwencji w zakresie przywoływania autorów poszczególnych fragmentów prac zbiorowych, a także drobne nieścisłości w tytułach cytowanych prac.

Strona redakcyjna pracy nie budzi większych zastrzeżeń. Autorka posługuje się językiem właściwym dla prac naukowych, a stosowana przez nią terminologia świadczy, iż niewątpliwie wykazuje się doświadczeniem i przygotowaniem teoretycznym w badanej materii. Za mankament w zakresie strony stylistycznej warsztatu Autorki uznać jednak należy zbyt częste posługiwanie się pojęciami i sformułowaniami zaczerpniętymi z języka potocznego.

Reasumując, wskazać należy, iż od strony formalnej przyjęta systematyka pracy zasługuje na aprobatę. Założona konstrukcja rozprawy pozwoliła bowiem na logiczne usystematyzowanie wyводу, co jest wyjątkowo ważne, biorąc pod uwagę szeroki zakres merytoryczny tematyki pracy.

4. Metodologia badań

Dysertacja przygotowana została w przeważającej mierze przy wykorzystaniu metody formalno-dogmatycznej, w oparciu o którą przeprowadzona została analiza materii normatywnej istotnej przedmiotowo dla przedmiotu badań. Autorka posłużyła się również metodą historycznoprawną, której przypisać należy charakter uzupełniający, lecz ważny dla osiągnięcia wyznaczonego celu badawczego, tj. ukazania dynamiki rozwoju prawodawstwa normującego funkcjonowanie rynku rolnego w Unii Europejskiej. W rezultacie umiejętnego łączenia wyżej wymienionych metod zidentyfikowane i ukazane zostały kolejne etapy tego procesu i to zarówno w aspekcie prawodawstwa unijnego, jak i krajowego. Ponadto, dzięki posłużeniu się przez Autorkę metodami badawczymi właściwymi dla nauk ekonomicznych, udało się jej ukazać przyczyny zmiany celów oraz instrumentów w zakresie funkcjonowania jednolitego rynku rolnego, również z uwzględnieniem uwarunkowań rynkowych, takich jak podaż i popyt na produkty rolne, czy też skutki działań interwencyjnych na wskaźniki rynkowe, głównie na system cen. Niestety Autorka dość często dokonuje prezentacji danych liczbowych w sposób mało przejrzysty. Dane te przytaczane są czasem w oderwaniu od przeprowadzanej analizy określonego zagadnienia prawnego, co skutkuje tym, że zamiast przyczyniać się do pełniejszego ukazania omawianego przez Autorkę zagadnienia, kieruje uwagę odbiorcy na kwestie o znaczeniu drugorzędym dla prowadzonych rozważań.

Znacznie rzadziej Autorka prowadziła badania przy zastosowaniu metody prawnooporównawczej, choć i w tym zakresie można wyróżnić wartościowe naukowo obszary, głównie dotyczące specyfiki organizacji i funkcjonowania rynków rolnych we Francji, jak również – choć w węższym zakresie – we Włoszech. Mając na uwadze temat rozprawy, Autorka mogłaby nadać badaniom prawnooporównawczym większą rangę i poszerzyć ich zakres, a zwłaszcza zintensyfikować ich zastosowanie w części

wywołu poświęconej rynkom rolnym w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Powyższe niedociągnięcia nie wpływają jednak na ogólną pozytywną ocenę umiejętności Autorki w zakresie prowadzenia samodzielnych badań naukowych, w tym adekwatności zastosowanych metod badawczych, niezbędnych do całościowego przedstawienia wybranych przez nią zagadnień, istotnych ze względu na stawiane w pracy hipotezy badawcze.

5. Cele i hipotezy badawcze rozprawy

Zasadniczym celem recenzowanej rozprawy jest przedstawienie instrumentów prawnych służących regulacji poszczególnych rynków rolnych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej w ujęciu ewolucyjnym. Takie określenie obszaru, w ramach którego Autorka prowadziła badania, pozwoliło jej na postawienie szeregu hipotez badawczych, które następnie poddane zostały weryfikacji, a finalnie umożliwiło sformułowanie wartościowych z punktu widzenia nauki prawa rolnego tez.

Hipotezy, które postawiła Autorka, sprowadziły się do następujących założeń:

- europejskie oraz krajowe regulacje prawne normujące funkcjonowanie rynków rolnych wykazują brak wzajemnej spójności, która pierwotnie wynikała w znacznej mierze z opóźnienia w dostosowywaniu regulacji obowiązujących w Polsce do regulacji unijnych, jak też brak tej spójności odczuwalny był również na późniejszym etapie uczestnictwa Polski w jednolitym rynku rolnym, przy czym w zależności od danego rynku branżowego niespójność ta występowała z różnym nasileniem;
- występuje duże zróżnicowanie instrumentarium prawnego służącego regulacji krajowych rynków rolnych w poszczególnych państwach członkowskich, co w znacznym stopniu wynika ze specyfiki narodowej poszczególnych rynków, co z kolei z różnym natężeniem wpływa na konkurencyjność rolnictwa jako działu gospodarki tych państw;
- immanentną cechą funkcjonowania jednolitego rynku rolnego jest występowanie instrumentów interwencjonistycznych, ukierunkowanych na wywoływanie skutków o charakterze wewnętrznym, jak i skutków w międzynarodowym aspekcie funkcjonowania tego rynku, przy czym samo nasilenie interwencjonizmu,

jak i protekcjonizmu, a więc instrumentarium, dzięki któremu następuje ingerencja w wolny rynek, jest zmienne i zależne od czynników oddziałujących na dany rynek;

- zmiany w zakresie funkcjonowania rynków rolnych na poziomie unijnym oraz krajowym obejmują nie tylko instrumenty prawne, ale dotyczą również sfery otoczenia instytucjonalnego, czego dowodzi funkcjonowanie agencji wykonawczych oddziałujących na rynek rolny w Polsce, a proces coraz głębszego powiązania europejskiego rynku rolnego z rynkami globalnymi i związane z tym wkraczanie na nowe rynki, wiąże się z koniecznością stosowania nowych instrumentów prawnych, jak i wymusza dostosowanie istniejących struktur instytucjonalnych;

- instrumenty prawne związane z funkcjonowaniem jednolitego rynku rolnego nie tworzą koherentnego systemu, dzięki któremu realizowane byłoby obecne w założeniach Wspólnej Polityki Rolnej podejście horyzontalne, abstrahujące od kwestii branżowych, przyczyniających się do fragmentacji jednolitości tego rynku.

Tak postawione hipotezy, nie budzą zasadniczych wątpliwości w zakresie poprawności logicznej oraz trafności merytorycznej, a o ważkości zagadnień w nich poruszonych świadczy fakt, iż stanowiły one przedmiot licznych rozważań w literaturze przedmiotu. Powierzchnie oceniając, mogłoby to świadczyć o braku oryginalności stawianych hipotez, jednakże fakt, iż Autorce udało się w oparciu o nie sformułować liczne tezy, potwierdza, że stanowić one mogą podstawę dla formułowania oryginalnych, istotnych naukowo wniosków i spostrzeżeń.

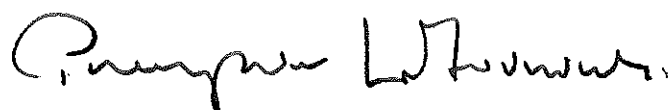
Reasumując stwierdzić należy, iż wskazane hipotezy bez wątpienia odnoszą się do ciekawych badawczo zagadnień, a ich postawienie pozwoliło Autorce skupić przeprowadzaną w procesie weryfikacji analizę na kwestiach istotnych dla obranego przez nią celu dysertacji.

6. Konkluzja

Zaprezentowane powyżej oceny i spostrzeżenia pozwalają na sformułowanie w tym miejscu wniosku końcowego, który jest istotą każdej recenzji rozprawy doktorskiej.

Wyrażam niniejszym pogląd, że przedstawiona do recenzji dysertacja pt. *Podstawy normatywne nowej regulacji rynku rolnego w Unii Europejskiej* spełnia stawiane współcześnie rozprawom doktorskim wymagania ustawowe, stanowiąc oryginalne rozwiązanie problemu naukowego w rozumieniu art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych oraz wykazując ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie naukowej – nauki prawne, jak również dowodząc umiejętności samodzielnego prowadzenia przez panią mgr Wiktorię Osdobę pracy naukowej.

Z powyższych względów **wnoszę o dopuszczenie pani mgr Wiktorii Osdoby do dalszych etapów przewodu doktorskiego, a przede wszystkim – o przyjęcie przez Wysoką Radę rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.**

Przemysław Litwiniuk